

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Warandestraat 18 (Wevelgem, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2019A305
December 2019

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Floortje Heirman

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2019

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	9
1.3	Werkwijze en strategie	10
1.3.1	Methode	10
1.3.2	Fysisch geografische situatie	10
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	10
1.3.4	Archeologische indicatoren	10
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	11
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	12
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	12
1.3.6.2	Geplande werken.....	13
1.4	Assessmentrapport.....	15
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	15
1.4.1.1	Landschappelijke situering	16
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	20
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	21
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	22
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	23
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden binnen een straal van 2 km 23	
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	27
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	28
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	30
1.5	Synthese	33
1.5.1.1	Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed	34
2	Bibliografie.....	35

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	12
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	13
Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).....	14
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	16
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	17
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van de profiellijnen (Bron: Geopunt).	17
Figuur 9: Hoogteverloop, N-Z en O-W (Bron: Geopunt).....	18
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (Bron: Geopunt).	22
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).	24
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771, 1777 (Bron: Geopunt).	28
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, 1840 (Bron: Geopunt). 29	
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	29
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	30
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	31

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	32
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	32

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....15

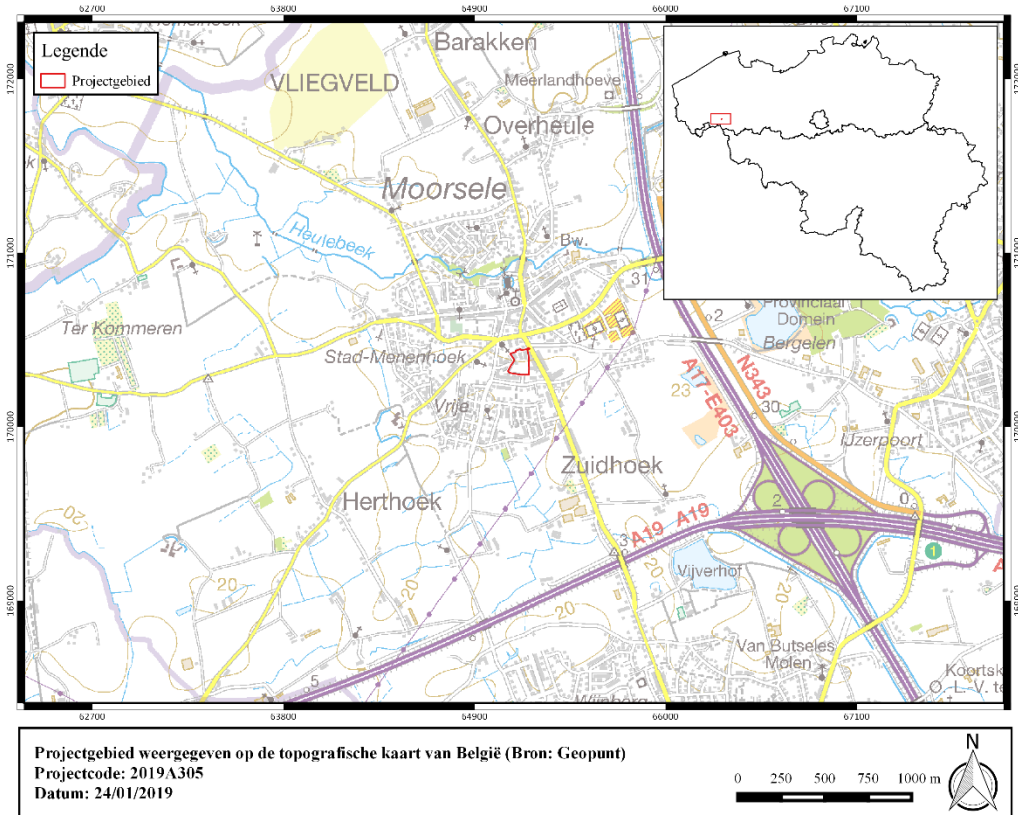
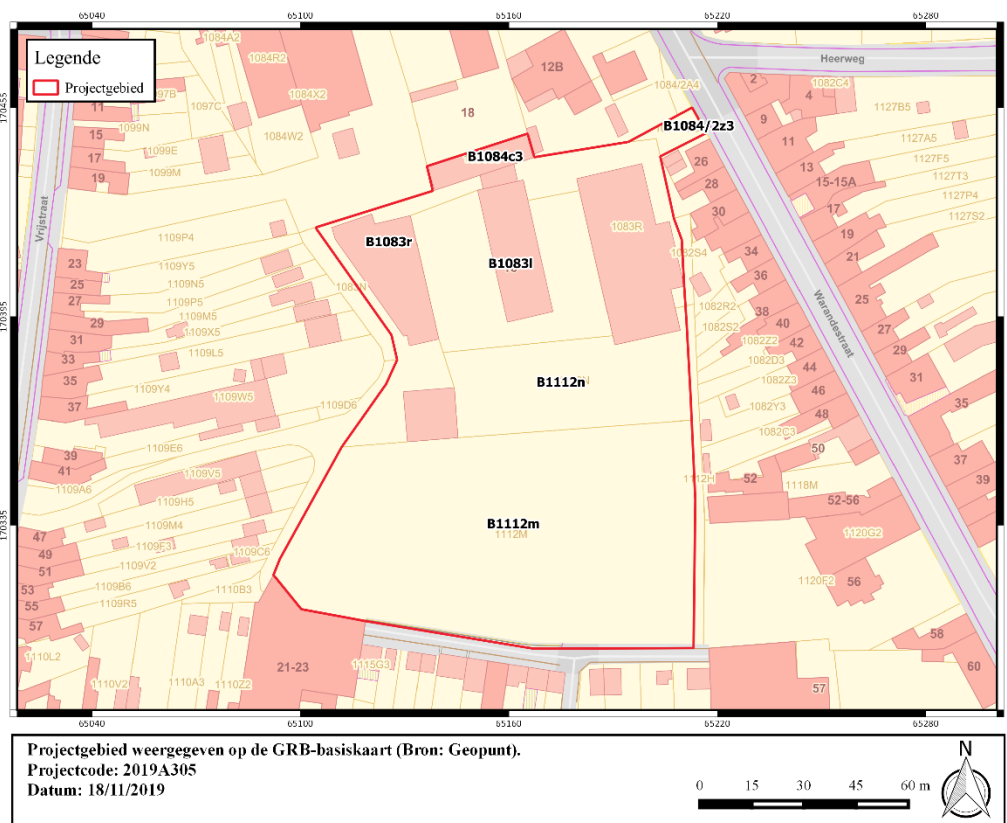
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Wevelgem
	Deelgemeente	Moorsele
	Postcode	8560
	Adres	Warandestraat 18 8560 Moorsele
	Toponiem	Warandestraat 18
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 65037 Y _{min} = 170293 X _{max} = 65277 Y _{max} = 170459
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Wevelgem, Afdeling 4/Moorsele, Sectie B, nr's: 1083l, 1083r, 1112m, 1112n, 1082s4, 1112h Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Floortje Heirman (archeoloog)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend? Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

De initiatiefnemer wenst een terrein van 1,38 ha groot aan de Warandestraat in Moorsele (Wevelgem) te verkavelen. Hiervoor dienen zij een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden aan te vragen en is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De geplande werken omvatten bodemingrepen. Het projectgebied bevindt zich niet in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten is en het omvat niet het bijstellen van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden. Het valt noch in een beschermde archeologische site, noch in een vastgestelde archeologische zone. Het gebied is op het gewestplan gekarteerd als woongebied. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden waarbij het perceeloppervlak meer dan 3000 m² bedraagt.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel praktisch onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden. Binnen de contouren van het plangebied is bebouwing aanwezig die gesloopt dient te worden. Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied in de Warandestraat te Moorsele (Wevelgem) werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Moorsele, deelgemeente van Wevelgem, in de provincie West-Vlaanderen. Moorsele wordt doorsneden door de Heulebeek en de snelweg N32 Brugge-Rijsel. In het noorden grenst de gemeente aan Dadizele, Ledegem en Rollegem-Kapelle; in het oosten aan Sint-Eloois-Winkel en Gullegem; in het zuiden aan Wevelgem en Menen; en in het westen aan Geluwe. De Kezelberg is het hoogste punt.

Het onderzoeksgebied grenst ten westen aan de Warandestraat, ten oosten aan de Vrijstraat, ten zuiden aan de Sint-Janstraat en ten noorden aan de Karrestraat. Het plangebied situeert zich ca. 280 meter ten zuiden van de dorpskern van Moorsele en op zo'n 3,4 km ten noorden van de dorpskern van Wevelgem. De Heulebeek en de Gaverbeek situeren zich respectievelijk ca. 500 meter ten noorden en ca. 500 meter ten zuiden.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ongeveer 1,38 ha. Op heden is ca. 2635 m² van het terrein bebouwd. Deze bebouwing betreft het voormalige gebouwenbestand van een champignonkwekerij. Om de geplande werken te realiseren dienen de gebouwen gesloopt en de verharding verwijderd te worden.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever wenst een terrein van 1,38 ha aan de Warandestraat in Moorsele (Wevelgem) te verkavelen. De initiatiefnemer plant er een verkaveling van 50 loten, bijhorende nutsvoorzieningen en een nieuw aan te leggen centrale wegenis. In het noorden, ter hoogte van lot 20 en 21 zijn twee appartementsblokken voorzien tussen een groene omgeving.

Het lijkt geen twijfel dat alle geplande werken in het kader van de ontwikkeling, het met de bouwwerken gepaard gaande werfverkeer en de mogelijk toekomstige ingrepen in de individuele kavels, het potentieel archeologisch bodemarchief op het volledige plangebied zullen verstoren. Daarom wordt binnen deze archeologienota uitgegaan van een integrale versterking van het terrein.

Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

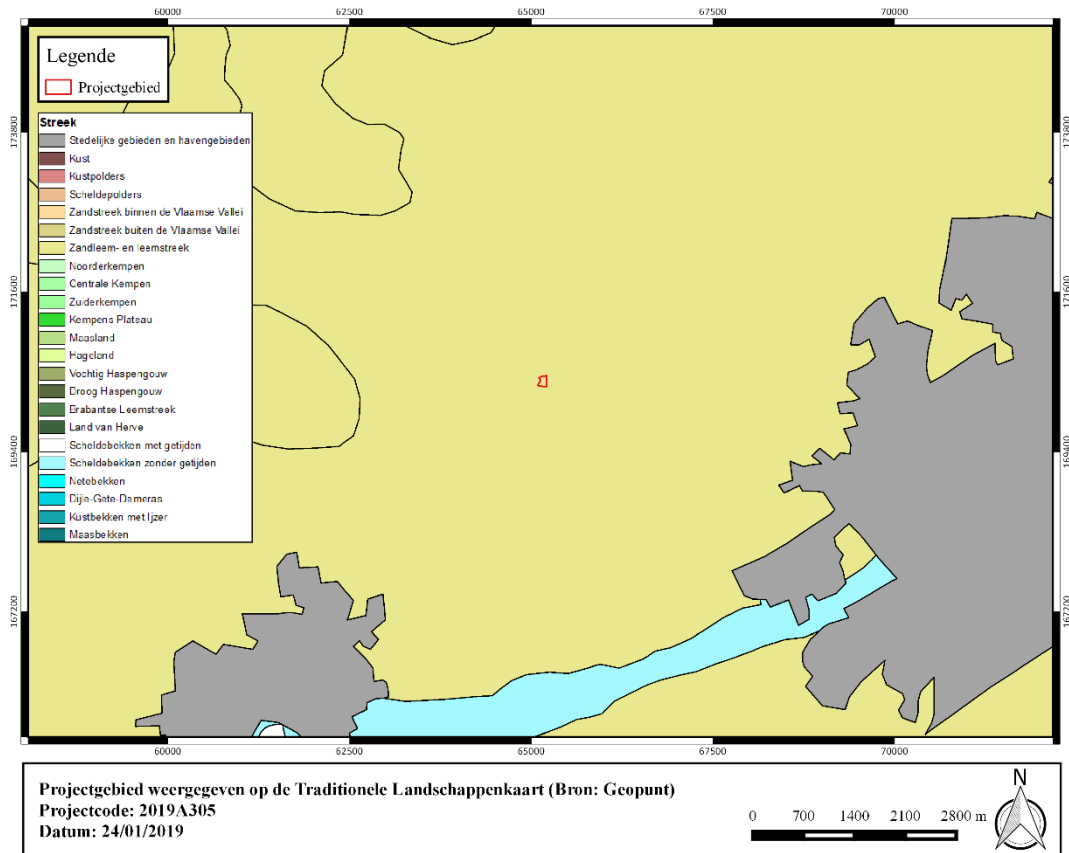
Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Zandleem- en leemstreekstreek
Tertiair	Lid van Moen (Fm. Kortrijk)
Quartair	Type 6: fluviatiele afzetting / eolische afzetting / hellingsafzetting
Bodemtypes	OB
Potentiële bodemerosie	Niet van toepassing
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	19,87 – 21 m TAW
Hydrografie	Leiebekken (deelbekken: Grensleie) Waterlopen: Heulebeek, Gaverbeek

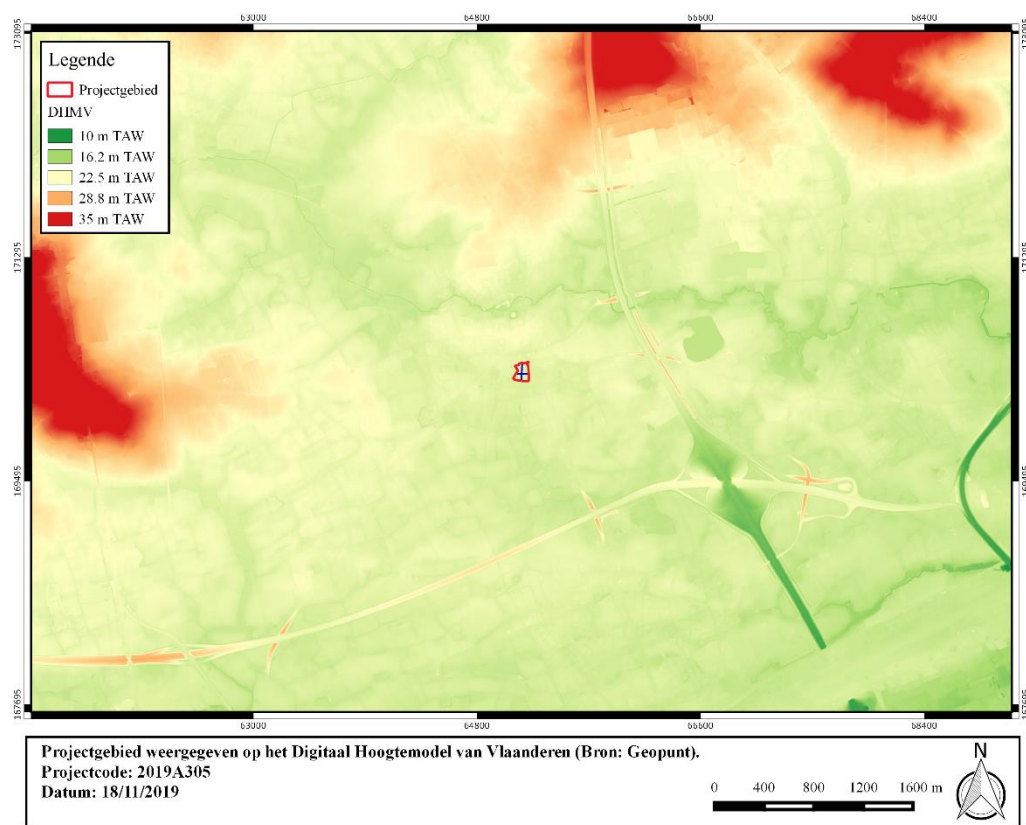
1.4.1.1 Landschappelijke situering

Landschappelijk gezien is Moorsele gelegen in de (zand)leemstreek in het Land van Roeselare-Kortrijk. Het projectgebied ligt ca. 4,5 km ten noorden van de huidige alluviale vallei van de Leie, die te herkennen is door een ca. 5 m lagere ligging. Ten noorden van het plangebied zijn de zuidwestelijke uitlopers van de Rug van Lendelede waar te nemen, ten westen van het plangebied situeren zich oostelijke uitlopers van de Midden-West-Vlaamse heuvelrug. Ten noorden en ten westen van het terrein situeren zich respectievelijk de smalle beekvalleien van de Heulebeek en de Houtenagelbeek. Het plangebied is gelegen op een hoogte van ca. 20.2 – 21.0 m TAW en kent een relatief vlak verloop. Het noordelijk deel van het terrein is iets hoger gelegen.

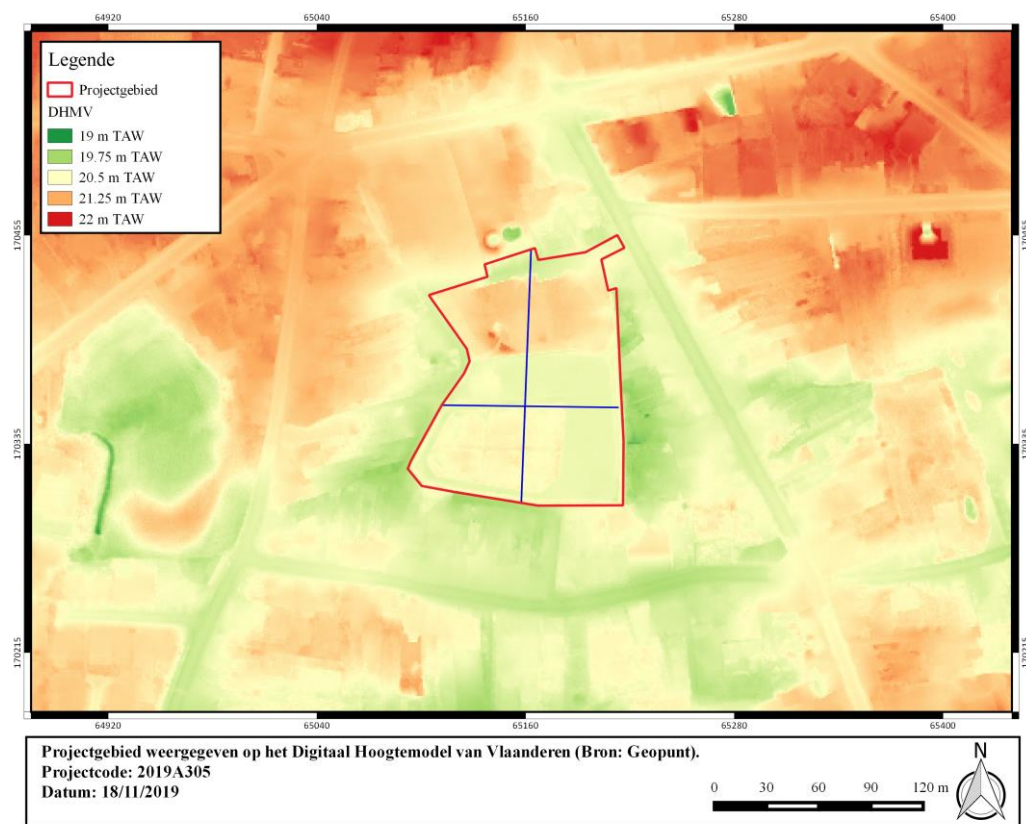
Hydrografisch is het projectgebied gelegen in het Liebekken (deelbekken: Grensleie).

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

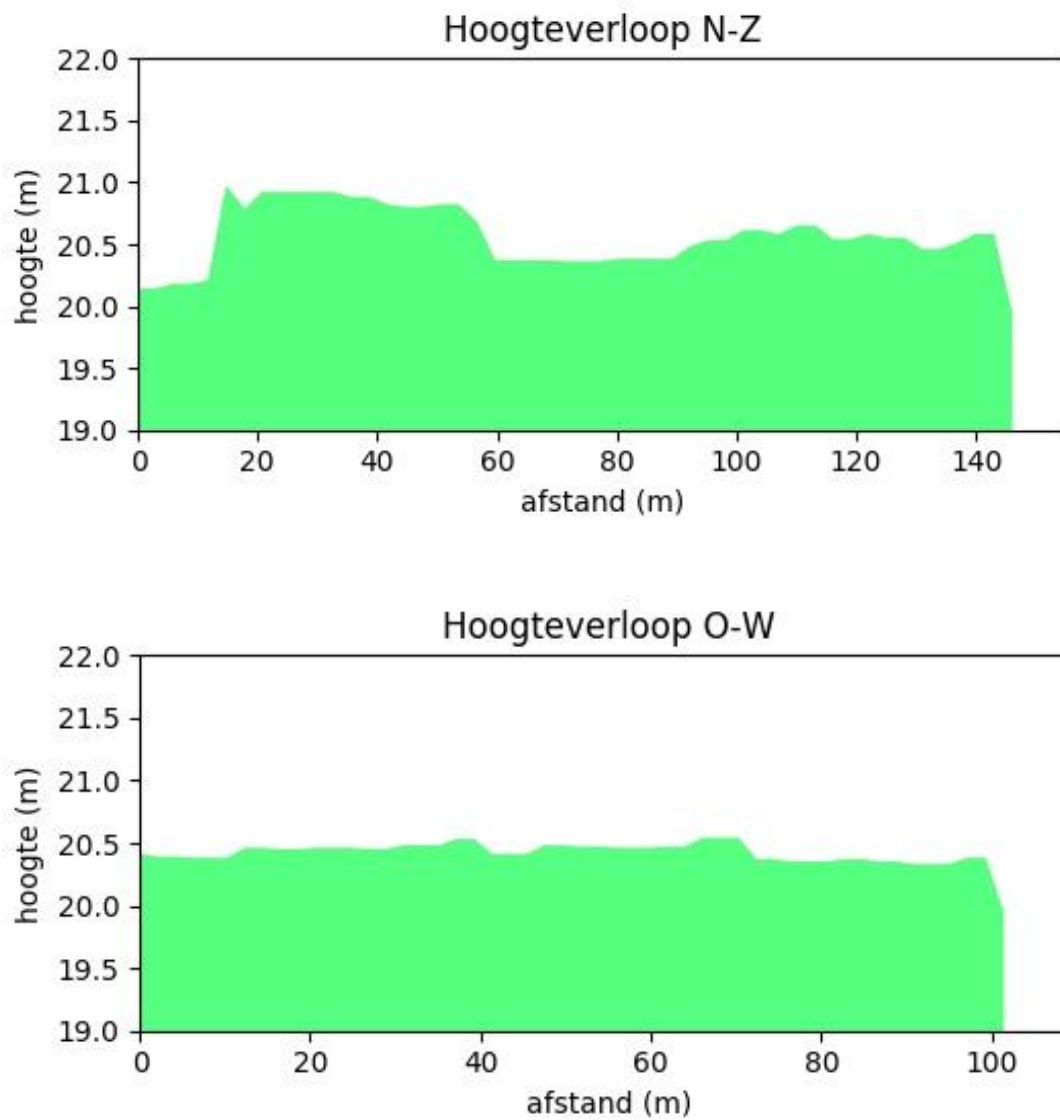

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

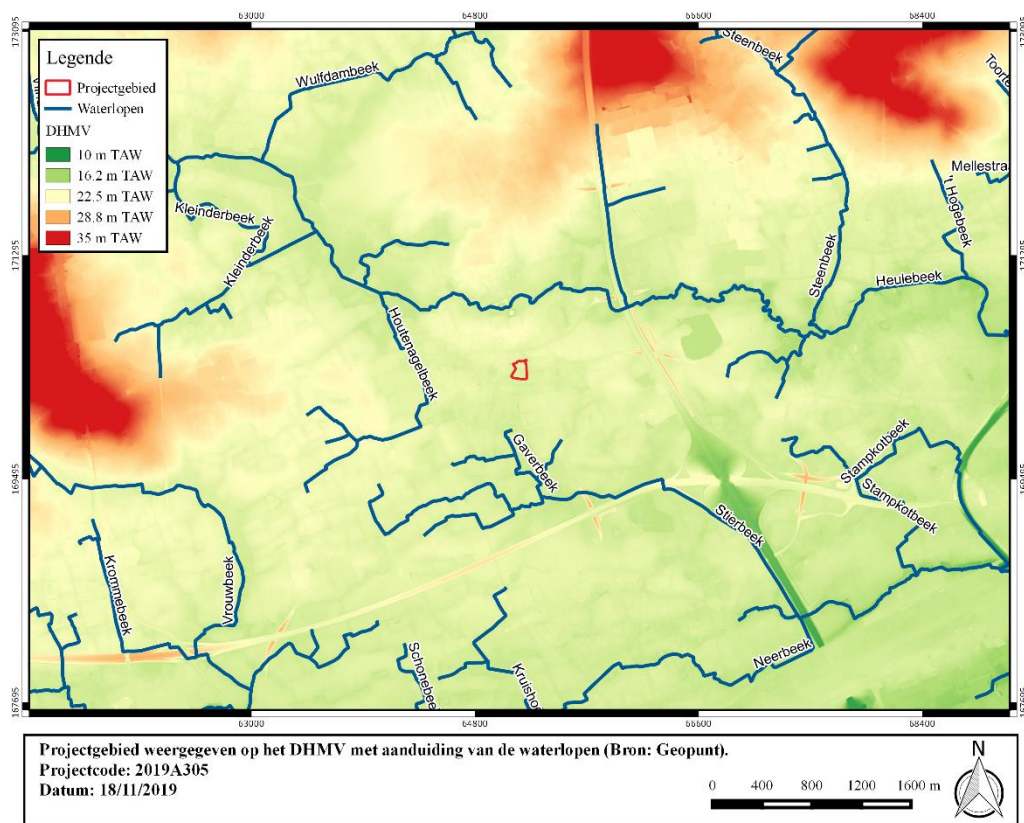

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van de profiellijnen (Bron: Geopunt).

Figuur 9: Hoogteverloop, N-Z en O-W (Bron: Geopunt).

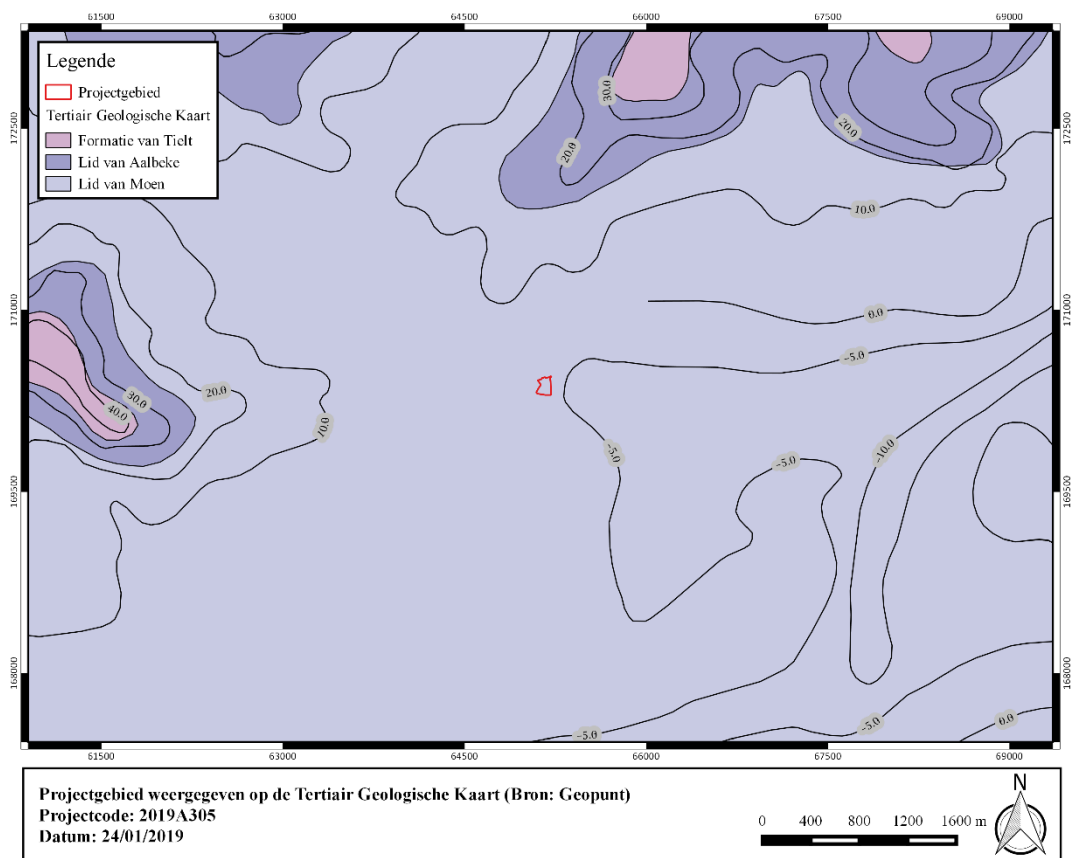

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen** (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

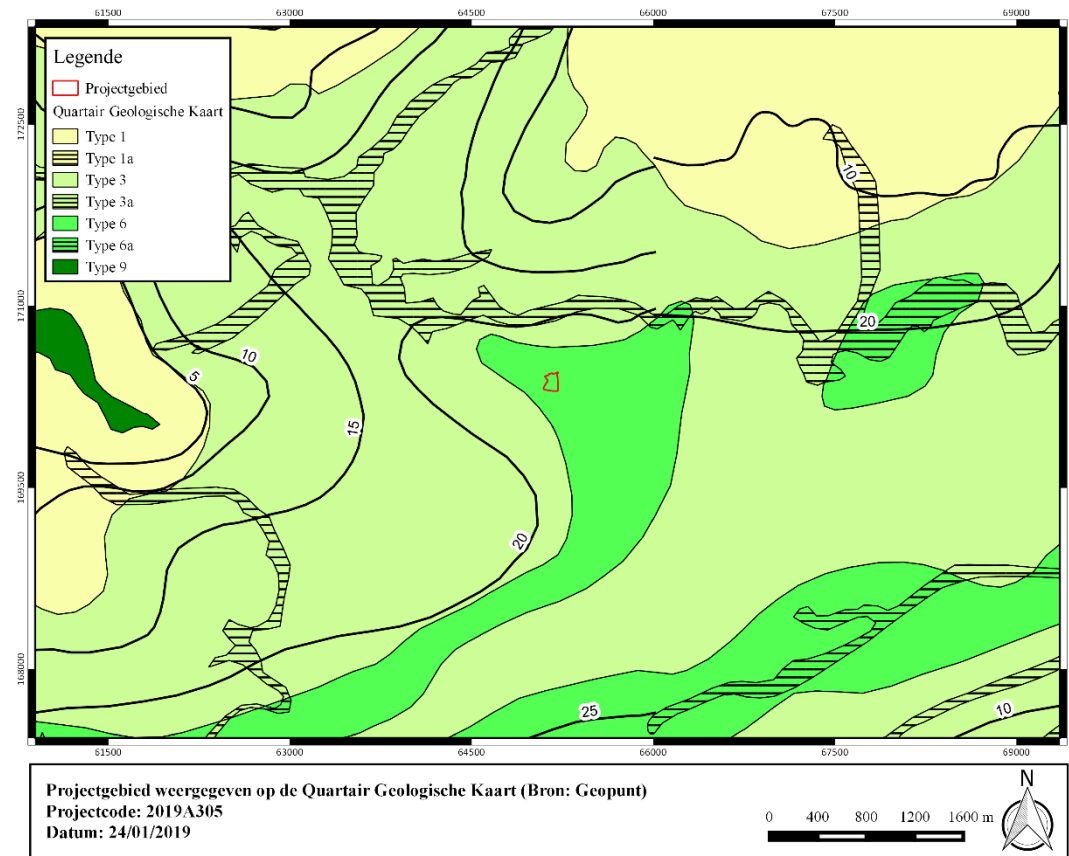
Het **Lid van Moen** is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 6**. Dit type bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Eemiaan gevolgd door fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan. De top bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holocene (zand tot zandleem). Binnen deze afzetting kunnen hellingsafzettingen voorkomen en deze afzetting kan lokaal afwezig zijn.

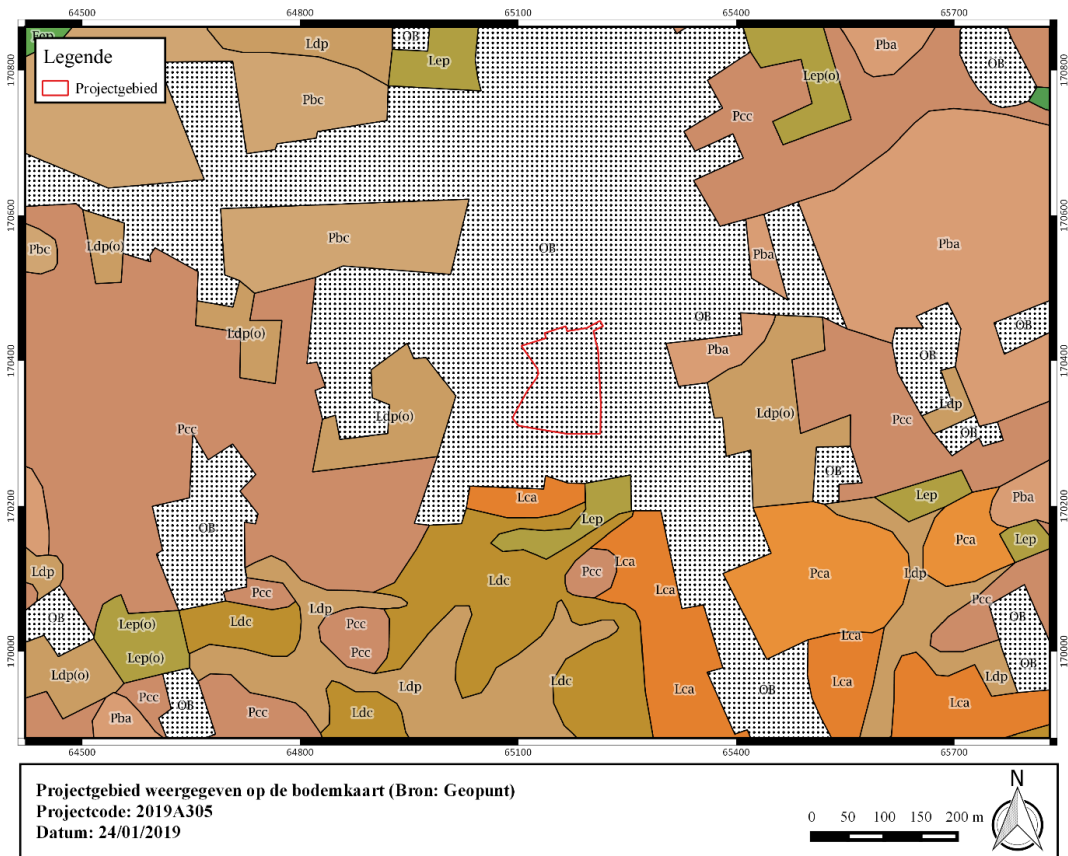
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodenvormingsprozessen

Binnen het projectgebied kan één bodemtype geconstateerd worden.

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

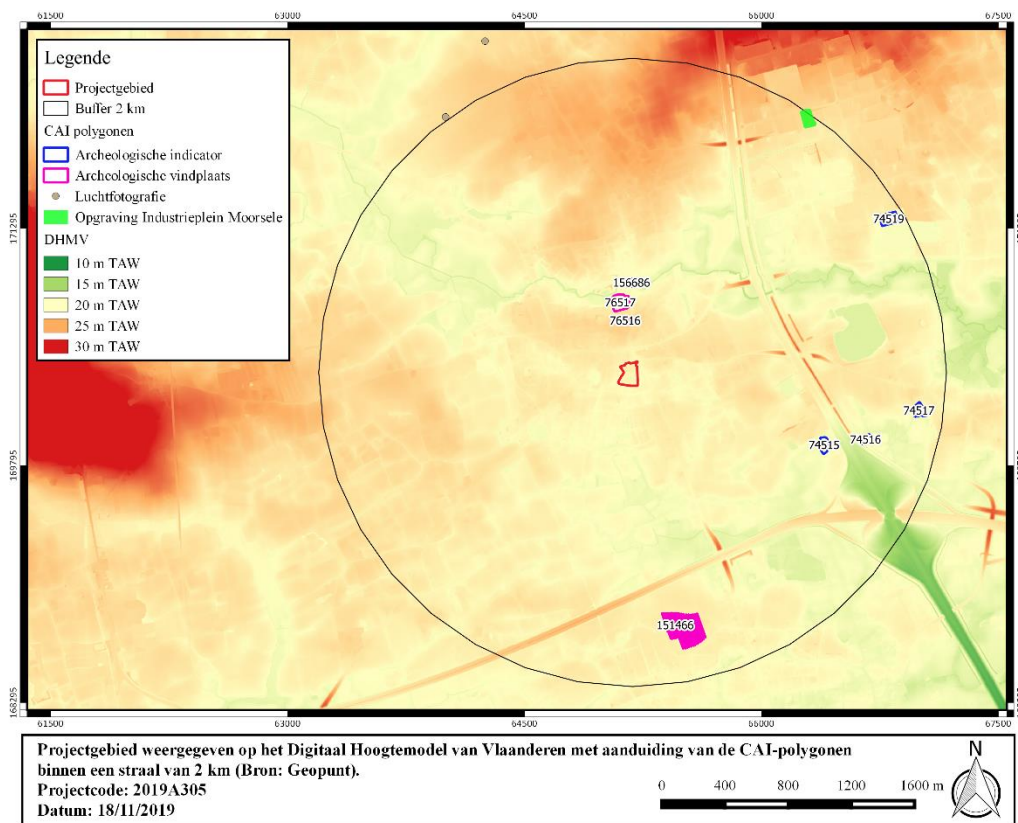
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden binnen een straal van 2 km

Binnen het plangebied zijn geen archeologische waarden gekend. Archeologische vondsten en sporen in de omgeving van het plangebied zijn schaars. In een straal van 2 km zijn slechts vijf archeologische vaststellingen gedaan die aangeduid kunnen worden als archeologische vindplaats (onderzoek met ingreep in de bodem). Dit gebrek aan vondstenmateriaal is vermoedelijk veeleer een reflectie van een gebrek aan onderzoek dan van de historische realiteit. Op zo'n 340 m ten noorden van het projectgebied werden twee opgravingen uitgevoerd. Hierbij werd onderzoek verricht naar het eerste kerkgebouw dat vermoedelijk ontstaan is in de 11de eeuw. Er werden tevens drie laatmiddeleeuwse grafkelders aangetroffen (CAI 76516). Tijdens de tweede opgraving werd een omwalde site bestaande uit een kasteel, donjon en ijskelder op een motte opgemerkt. Deze is te dateren in de late middeleeuwen (CAI 76517). Op 1,5 km ten zuiden van het plangebied werd in 2009 een mechanische prospectie gevolgd door een opgraving in 2010. Er konden een landelijke nederzetting en aardewerk uit de midden-Romeinse tijd; een vermoedelijk bootvormig hoofdgebouw, aardewerk, waterkuilen en een poel uit de late middeleeuwen; en residuele voorwerpen in silex, fragmenten maalsteen en metaal met ongekennde datering vastgesteld worden (CAI 150895, 151466). Ca. 2 km ten noorden van het projectgebied is ter hoogte van het industrieplein van Moorsele-Gullegem in 2018 een mechanische prospectie en opgraving uitgevoerd door Ruben Willaert BVBA. Deze gegevens zijn nog niet opgenomen in de CAI. Bij dit onderzoek kwam een volmiddeleeuwse gebouwplattegrond aan het licht. Het betreft een drieschepig gebouw met ruimte middenbeuk, ont dubbelde gebintekoppels en rechte of vrij licht gebogen wanden. Verder werden nog 5 greppels aangetroffen, 1 losse paalkuil en 1 kuil aangetroffen. Één van deze greppels komt vermoedelijk overeen met een perceelsgreppel die zichtbaar is op de Ferrariskaart, de overige greppels zijn vermoedelijk eerder drainage of afwateringsgreppels. Aan de hand van cartografische bronnen kan tevens verspreide hoevebouw in de late middeleeuwen verwacht worden.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

Opgraving

76516	Opgraving (1982); NK: 15 m Late middeleeuwen: eerste kerkgebouw vermoedelijk ontstaan in het midden van de 11de eeuw. De eerste vermelding van een kerk dateert uit 1165. De romaanse zaalkerk werd gesloopt in de 2de helft van de 15de eeuw. De huidige hallenkerk met kruisbeuk en vieringtoren komt in de plaats. De romaanse kerk was opgetrokken in Doornikse kalksteen en aanzienlijke hoeveelheden Romeins bouwpuin. De kerk werd vergroot door de aanbouw van een noordelijke kapel, mogelijk deel van een kruisbeuk. In de 15de eeuw werd het gesloopt en vervangen door de huidige ruime kerk. Daarnaast werden drie laatmiddeleeuwse bakstenen grafkelders in het hoogkoor aangetroffen. Hierbij kwamen enkele losse vondsten aan het licht: ceramiek, bronsslakken, bouw materiaal. Bron: Despriet Ph., 1983. Moorsele: Opgravingen in de Sint-Maartenskerk, <i>Archaeologia Mediaevalis</i>, 25-26/02/1983, 67.
76517	Opgraving; NK: 15 m Late middeleeuwen:

	- Omwalde site bestaande uit een kasteel, donjon en ijskelder gelegen binnen de omwalling, op een motte. De motteheuvel werd in de 14de eeuw uitgebreid naar het zuiden. - Tussen 1418-1420 en 1443 werd een laatgotische kerk gebouwd maar in de 2de helft van de 16de eeuw werd deze beschadigd. Een onderkelderde gedeelte werd toen gesloopt en met puin gevuld (bouwelementen, o.a. Balegemse zandsteen). De woonvleugel is in zijn huidige vorm te dateren in 1779. - De donjon, aan de zuidzijde van het kasteel, werd vermoedelijk tussen 1418-1420 en 1443 opgetrokken. De kelder is voorzien van een tongewelf en is gaaf bewaard. Het gelijkvloers en de eerste verdieping werden in de 18de eeuw aangepast. Bron: Despriet Ph., 1985. Het Kasteel van Moorsele, <i>Archaeologia Mediaevalis</i>, 15-16/03/1985, 27-28.
151466	Opgraving (2010); NK: 15 m Romeinse tijd: handgevormd aardewerk zowel in ijzertijdtraditie als het 'technisch aardewerk' (zoutcontainer), gedraaid gebruiksaardewerk van regionale oorsprong (Low Lands Ware 1): dolia, amforen, mortaria, zoutcontainers. Daarnaast nog bouw materiaal zoals dakpannen, tegulae en imbrices. Midden-Romeinse tijd: landelijke nederzetting uit de 2de en 3de eeuw n. Chr.. er werden drie gebouwen aangetroffen, vermoedelijk drie opeenvolgende fasen van dezelfde rurale nederzetting. Vermoedelijk vanaf de 2de kwart van de 2de eeuw omgeven door een greppelsysteem (als perceels- of erfinseling), waarop een wegtracé aansloot. Er werden resten van hoofdgebouwen (waarvan mogelijk één van het type Alphen-Ekeren) en bijgebouwen opgemerkt. Langs het wegtracé werden ten minste twee brandrestengraven (mogelijk vijf) bijgezet. Hierbij kwamen aardewerk, natuursteen en fragmenten metaal aan het licht. Ook werden twee waterkuilen en twee waterputten, 2de – 3de-eeuws Romeins aardewerk (waaronder zoutcontainers, witbakkend aardewerk (mortaria), Low Lands Ware 1) en greppels aangetroffen. De greppels en greppelsystemen getuigen vermoedelijk van een lokaal wegtracé, waarlangs enkele crematies zijn bijgezet. Er is geen duidelijk verband tussen de greppelsystemen en de mogelijke gebouwplattegronden. Late middeleeuwen: bootvormig hoofdgebouw. Door de onduidelijke opbouw van de structuur en de regionale afwezigheid van vergelijkbare gebouwplattegronden, kan aan deze interpretatie getwijfeld worden. Nedezettingssporen uit de late middeleeuwen ontbreken (behalve een greppel), terwijl aardewerk uit de volle middeleeuwen volledig afwezig is. De kern van de nederzetting uit de late middeleeuwen moet mogelijk meer noordelijk gezocht worden. Daarnaast werden greppelsystemen, waterkuilen en een poel (drenkkuil of kuil aangelegd voor artisanale activiteiten) opgemerkt. Tevens werden gedraaid grijs aardewerk, steengoed en roodgeglazuurd aardewerk aangetroffen. Onbepaald: residuele voorwerpen in silex en fragmenten maalsteen, alsook een wetsteen, 22 fragmenten silex (waarvan 11 fragmenten die sporen van bewerking vertonen). Daarnaast nog 16 ijzeren fragmenten, 1 geplooid koperen lipje.

	Bron: Verdegem S., De Smaele B., Thuy A., Pieters H., Vanden Borre, J. & Janssens N., 2011. Definitief archeologisch onderzoek op de geplande verkaveling langs de Ezelstraat te Wevelgem (Versie 2), <i>Archeo Rapport 1</i> .
--	---

Mechanische prospectie

150895	Mechanische prospectie (2009); NK: 15 m Romeinse tijd: het voorlopige onderzoek heeft een sporencluster aan het licht gebracht in het noordwesten van het terrein. De cluster bestaat uit een vindplaats omgracht door drie greppels en uit twee palenclusters die duiden op één of meerdere gebouwplattegronden. Buiten deze cluster zijn verspreid over het plangebied nog perceleringsgreppels aangetroffen en enkele kuilen gevuld met houtskool (vermoedelijk afvalkuilen of artisanaal, mogelijk ook Romeins). Bron: Goudie-Falckenbach E., Mervis D., De Coninck J., Gierts I. & Vanden Borre J., 2010. Archeologisch vooronderzoek Verkaveling Ezelstraat te Wevelgem, onuitgegeven rapport Soresma nv.
--------	--

II. Archeologische indicatoren

Historische en cartografische bronnen

74515	Cartografie; NK: 15 m Late middeleeuwen: site met walgracht. Omgrachting is niet meer bewaard.
74516	Cartografie; NK: 15 m Late middeleeuwen: site met walgracht. Omgrachting is niet meer bewaard.
74517	Cartografie; NK: 15 m Late middeleeuwen: site met walgracht. Omgrachting is nog deels bewaard.
74519	Cartografie; NK: 15 m Late middeleeuwen: site met walgracht. Gebouwen noch omgrachting zijn bewaard.
156686	Historisch onderzoek; NK: 250 m Nieuwe tijd: watermolen (koren- en oliemolen), gebouwd voor 1819. Bron: Mattelaer P., 2008. De watermolens van het Leiegebied, <i>Leiegouw</i> 50.2, 325-374.

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

De eerste vermelding van Moorsele wordt aangeduid als *Mortsella* in 1046, op de zogenaamde ‘Rol van Harelbeke’. Vermoedelijk is de naam een samenvoeging van het Keltische *mort*, wat uitstekend of hoog betekent, en het Germaanse *sella*, wat staat voor zaalvormig gebouw of hut. De heerlijkheid van Moorsele, tevens de oudste heerlijkheid binnen de gemeente, was één van de twaalf burchtgenootschappen van het kasteel van Kortrijk. Vanaf het midden van de 12de tot de tweede helft van de 13de eeuw waren de heren Moorsele vermoedelijk ook de heren van Moorslede. De heerlijkheid ter Gracht werd vóór 1220 gesticht uit de heerlijkheid van Moorsele. Op 28 oktober 1456 verenigde Geldolf I van der Gracht, met de toelating van Filips de Goede, de gescheiden heerlijkheden. Beide heerlijkheden kwamen in 1323 in handen van dezelfde familie door het huwelijk van Beatrijs, vrouwe van Moorsele met Diederik van der Gracht. Geldolf I van der Gracht liet het kasteel van Moorsele bouwen vóór 1443 op de restanten van een ouder kasteel. Wanneer Wouter IV van der Gracht, het laatste lid van de familie, in 1554 kinderloos stierf, gingen alle bezittingen naar Filips van Liedekerke. Het kasteel kwam in handen van de families Basta, de Beer en de Lens. De Lens verkochten het kasteel in 1803 aan de erfgenamen Baut uit Gent die het op hun beurt verkopen aan P.J. De Clerck, notaris uit Moorsele. Het kasteel werd hierna meerdere keren verkocht tot het in 1966 in handen kwam van R. Theys die het liet restaureren.

De kerk van Moorsele wordt voor het eerst in 1165 vermeld in archiefdocumenten. De parochie en het eerste kerkgebouw zijn wellicht ouder, ontstaan in het midden van de 11de eeuw. Tijdens de tweede helft van de 15de eeuw of het begin van de 16de eeuw werd op die plek de Romaanse zaalkerk gesloopt en vervangen door de huidige hallenkerk. In 1187 krijgt Margaretha van Guines, burggravin van Kortrijk, de grond gelegen aan de Heulebeek. Zij sticht er in 1214 de Cisterciënzerabdij en in 1218 wordt de kerk van het klooster gewijd. Tussen 1242 en 1261 verhuizen de kloosterlingen naar de Guldenbergabdij aan de grens met Lauwe. Op het einde van de 13de eeuw wordt Moorsele als vestingplaats definitief verlaten.

In 1583 lijdt Moorsele veel schade tijdens de invallen van de Oostendse vrijbuiters en de Geuzenopstanden. Tussen 1644 en 1648, tijdens de Negenjarige Oorlog (1689-1697) en tijdens de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1747) krijgt Moorsele te maken met plunderingen. Het bevolkingsaantal daalt door de builenpest. Op 10 september 1787 vernielt een brand een groot deel van het centrum. Het moderne gemeentehuis komt op de plek van het kasteel, dat in 1968 werd afgebroken, en opende zijn deuren in 1971. Moorsele stond tevens gekend om zijn textielnijverheid. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd een vliegveld door Duitse militairen aangelegd tussen de Ieperstraat, de Dadizelestraat en de Witte Molenstraat dat na de oorlog in onbruik raakte. In 1938 wordt opnieuw een vliegveld aangelegd, ter hoogte van de Ledegemstraat, door Belgische militairen, en wordt door de Duitsers uitgebreid. Tijdens de slag om de Leie, 23 mei 1940, werd Moorsele zwaar beschadigd.³

³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019

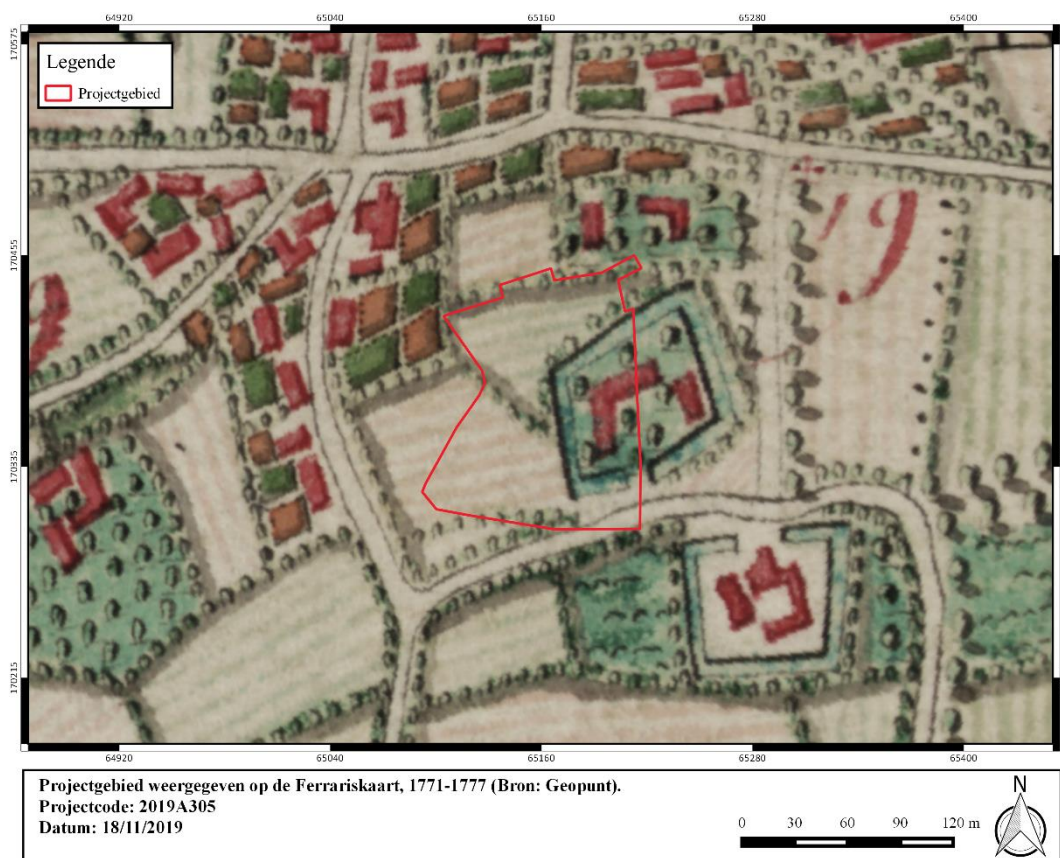

1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

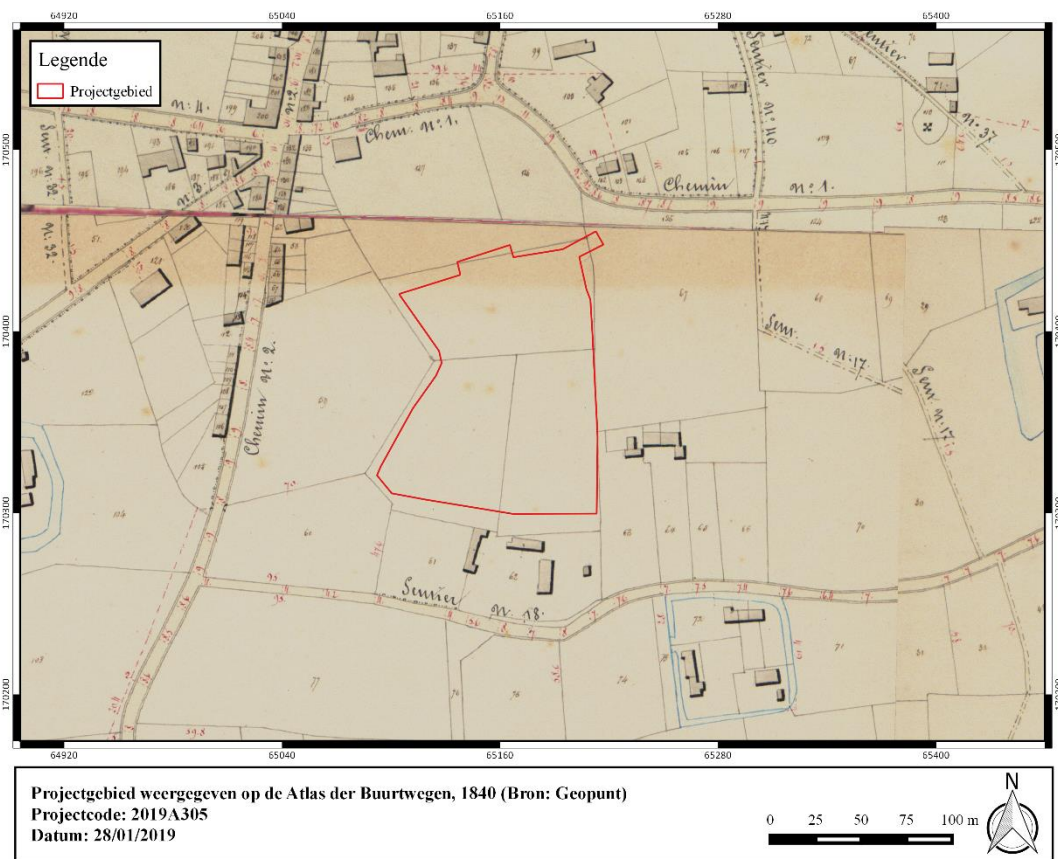
Het plangebied is op meerdere historische kaarten af te lezen. Hieronder worden zowel de Ferrariskaart (1777), de Atlas der Buurtwegen (1840) en de Poppkaart (1842-1879) besproken.

Op de kaart van Ferraris uit 1777 situeert het plangebied zich ten zuiden van het centrum van Moorseele waar dichte bebouwing waarneembaar is. Het terrein snijdt het oostelijk deel van een site met walgracht aan. Het betreft een omwald vierhoekig complex waarbinnen zich een wooneiland met twee gebouwen situeert. Zowel de omvang als de ligging precies ten zuiden van de dorpskern doet een zeker belang van het complex vermoeden. Precies ten zuidoosten van het terrein, aan de overzijde van de weg, is tevens een omwald complex waar te nemen.

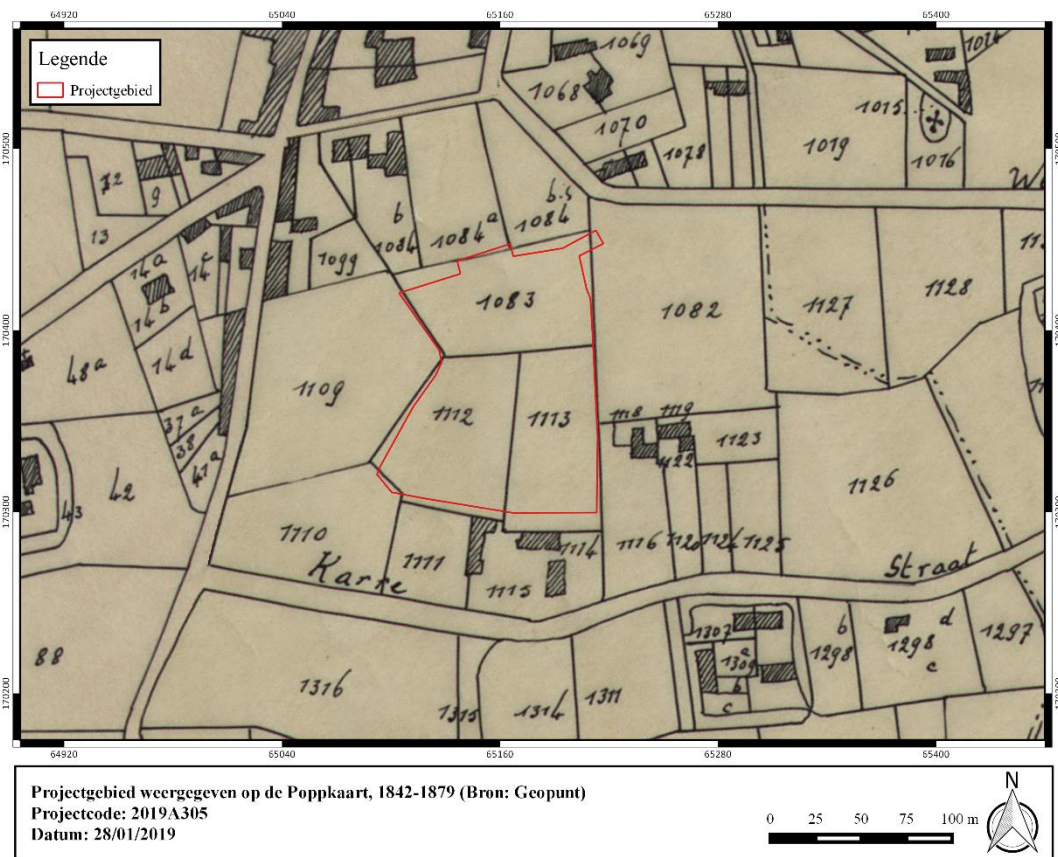
Het projectgebied wordt ook afgebeeld op de Atlas der Buurtwegen uit 1840. Het beslaat drie percelen waarvan het perceelnummer niet staat aangeduid. De omwalde hoeve is op deze kaart niet meer zichtbaar. De Warandestraat is nog niet waarneembaar. Rond het plangebied is dichte bebouwing aanwezig. Op de Poppkaart (1842-1879) beslaat het projectgebied percelen 1083, 1112 en 1113. Deze kaart geeft dezelfde situatie weer als de Atlas der Buurtwegen.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771, 1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, 1840 (Bron: Geopunt).

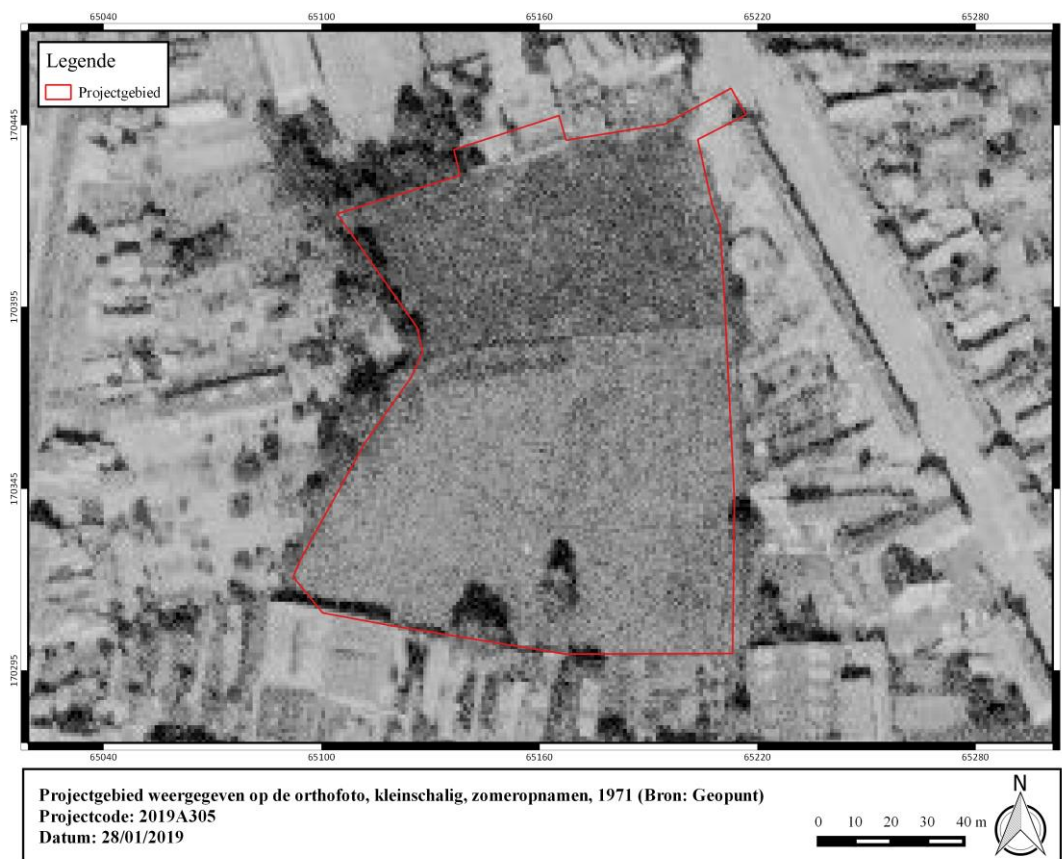

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

Het projectgebied is doorheen de jaren op enkele luchtfoto's vastgelegd. De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contouren van het onderzoeksgebied. De eerste beschikbare orthofoto dateert uit 1971. Het onderzoeksgebied lijkt op deze foto in gebruik te zijn als grasland. Er is geen bebouwing zichtbaar. Tussen 1979 en 1990 is bebouwing, in de vorm van drie gebouwen, aanwezig in het noorden van het plangebied. Het overige gedeelte is ingenomen als groenzone. Tussen 2000 en 2003 wordt een vierde gebouw opgetrokken centraal in het westen van het plangebied. Het overige gedeelte wordt ingenomen door groenzone en braakliggend terrein. Deze situatie is tot op heden ongewijzigd gebleven.

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalgig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalgig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

Op het projectgebied in de Warandestraat in Moorsele (Wevelgem) plant de opdrachtgever de verkaveling van een ca. 1,38 ha groot terrein. Het lijkt geen twijfel dat alle geplande werken in het kader van de ontwikkeling, het met de bouwwerken gepaard gaande verkeer en de mogelijk toekomstige ingrepen in de individuele kavels, het potentieel archeologisch bodemarchief op het volledige plangebied zullen verstoren.

Landschappelijk gezien is de ligging van het plangebied behoorlijk gunstig te noemen voor agrarische of bewoningsactiviteiten. Moorsele is gelegen in de zand- en leemleemstreek in het Land van Roeselare-Kortrijk. Het projectgebied ligt ten noorden van de huidige alluviale vallei. Deze is te herkennen door een ca. 5 m lagere ligging. Ten noorden stroomt de Heulebeek (reeds in het midden van de 18de eeuw vermeld als Ruisbeke), ten zuiden de Gaverbeek. De Quartair geologische kaart geeft een profielopbouw weer van fluviatiele afzettingen van het Eemiaan gevolgd door fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan. De top bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Binnen deze afzetting kunnen hellingsafzettingen voorkomen en deze afzetting kan lokaal afwezig zijn. De bodem staat gekarteerd als een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen. In het midden van de 18de eeuw lijkt het plangebied in gebruik te zijn geweest deels als akkerland en deels als bebouwde zone. Binnen de contouren van het plangebied is deels een omwalde hoeve waarneembaar. Vanaf het midden van de 19de eeuw is deze bebouwing niet meer waarneembaar. Vanaf het einde van de 20ste eeuw is opnieuw bebouwing zichtbaar. Het overige gedeelte wordt ingenomen door groenzone en braakliggend terrein. Deze situatie is tot op heden ongewijzigd gebleven.

Binnen het plangebied zijn geen archeologische waarden gekend. Archeologische vondsten en sporen in de omgeving van het plangebied zijn schaars. In een straal van 2 km zijn slechts vier archeologische vaststellingen gedaan die aangeduid kunnen worden als archeologische vindplaats (onderzoek met ingreep in de bodem). Op zo'n 340 m ten noorden van het projectgebied werden twee opgravingen uitgevoerd. Hierbij werd onderzoek verricht naar het eerste kerkgebouw dat vermoedelijk ontstaan is in de 11de eeuw. Er werden tevens drie laatmiddeleeuwse grafkelders aangetroffen (CAI 76516). Tijdens de tweede opgraving werd een omwalde site bestaande uit een kasteel, donjon en ijskelder op een motte opgemerkt. Het is te dateren in de late middeleeuwen (CAI 76517). Op 1,5 km ten zuiden van het plangebied werden in 2009 een mechanische prospectie gevolgd door een opgraving in 2010 uitgevoerd. Er konden een landelijke nederzetting en aardewerk uit de midden-Romeinse tijd; een vermoedelijk bootvormig hoofdgebouw, aardewerk, waterkuilen en een poel uit de late middeleeuwen; en residuele voorwerpen in silex, fragmenten maalsteen en metaal met ongekende datering vastgesteld worden (CAI 150895, 151466). Op de hand van cartografische bronnen konden sites met walgracht en een watermolen opgemerkt worden.

De aanwezigheid van archeologisch erfgoed kan op basis van dit bureauonderzoek niet met zekerheid uitgesloten, noch bevestigd worden. In de directe en ruime omgeving van het projectgebied werden in het verleden slechts enkele archeologische vaststellingen gedaan aan de hand van archeologisch onderzoek met en zonder ingreep in de bodem. Bijgevolg is het archeologisch potentieel voor deze zone ongekend. Om hierover een waardevolle uitspraak te kunnen doen, moeten extra onderzoeksfases op het plangebied uitgevoerd worden.

Op basis van het geraadpleegde kaartmateriaal, de orthofoto's en de literatuur lijkt het projectgebied in het midden van de 18de eeuw deels in gebruik te zijn geweest als akkerland en

deels als bebouwde zone. Deze bebouwing verdween. Vanaf het midden van de 19de eeuw tot op heden is opnieuw bebouwing aanwezig binnen de contouren van het plangebied. Voor de verkaveling zal deze bebouwing gesloopt worden. Welke impact de bouw en sloop van deze gebouwen had op eventueel aanwezige archeologische sites is op basis van dit bureauonderzoek niet met zekerheid vast te stellen. Op de onbebouwde delen van het terrein kan een gaafheid van het archeologisch niveau verwacht worden.

1.5.1.1 Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed

Op basis van het geraadpleegde kaartmateriaal, de orthofoto's en de literatuur lijkt het projectgebied in het midden van de 18de eeuw deels in gebruik te zijn geweest als akkerland en deels als bebouwde zone. Deze bebouwing verdween. Vanaf het midden van de 19de eeuw tot op heden is opnieuw bebouwing aanwezig binnen de contouren van het plangebied. Voor de verkaveling zal deze bebouwing gesloopt worden. Welke impact de bouw en sloop van deze gebouwen had op eventueel aanwezige archeologische sites is op basis van dit bureauonderzoek niet met zekerheid vast te stellen. Op de onbebouwde delen van het terrein kan een gaafheid van het archeologisch niveau verwacht worden.

De aanwezigheid van archeologisch erfgoed kan op basis van dit bureauonderzoek niet met zekerheid uitgesloten, noch bevestigd worden. In de directe en ruime omgeving van het projectgebied werden in het verleden slechts enkele archeologische vaststellingen gedaan aan de hand van archeologisch onderzoek met en zonder ingreep in de bodem. Bijgevolg is het archeologisch potentieel voor deze zone ongekend. Om hierover een waardevolle uitspraak te kunnen doen, moeten extra onderzoeksfases op het plangebied uitgevoerd worden.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Moorsele* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121885> (geraadpleegd op 28 januari 2019).

DOV

Geoportaal

Geopunt

Memory Maps

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*. Universiteit Gent.

